

П О Г О В О Р

Колико ми је познато, у протеклих два и по века од Сеобе Срба у Руско царство никада није било приуштено организовано обележавање било које годишњице ове Сеобе. Међутим, то и дан-данас чине житељи појединих места у Украјини који обележавају годишњице досељавања Срба и оснивања тих насеља.

Није забележено ни да је у даљој и ближој прошлости одржан, било међународни или „домаћи“, научни скуп посвећен Сеоби Срба у Руско царство половином 18. века. Ни српска историографија, стицајем бројних околности, није тој теми поклонила толику пажњу која би била сразмерна значају те Сеобе у историји српског народа. О тој Сеоби написано је и објављено само једно монографско дело: *Српска насеља у Русији – Нова Србија и Славеносрбија* академика Мите Костића, у издању Српске краљевске академије у Београду, 1923. године. Истина, у 19. и 20. веку објављено је (према *Грађи за библиографију о Сеоби Срба у Руско царство у 18. веку* која је штампана у овом Зборнику) и око 180 књига и 120 чланака у периодичи – скоро искључиво руске, украјинске и српске провинцијеније – у којима се у већој или мањој мери разматра тема Сеобе.

Српско-украјинско друштво у Новом Саду било је иницијатор и носилац вишегодишњих разноврсних активности на обележавању 250-годишњице Сеобе Срба у Руско царство половином 18. века, међу којима је организовање Међународног научног скупа несумњиво најсложенији и најзначајнији подухват. Добро је што су се тој иницијативи придружили Музеј Војводине, Катедра за историју Филозофског факултета у Новом Саду и Архив Војводине.

Веома корисну намену у припремама Научног скупа имао је *Тематски оквир* Међународног научног скупа *Сеоба Срба у Руско царство половином 18. века*. Њиме је омеђен хронолошки и тематски оквир Научног скупа у целисти. Разрадом и низањем ужих тема сугерисано је потенцијалним учесницима да се приликом избора тема својих радова, определе за оне теме које се у *Тематском оквиру* препоручују. Разумљиво, потенцијалним учесницима Научног скупа остављено је право да, по свом нахођењу, формулишу наслов, односно конкретну тему свога рада.

За јасније предочавање основних циљева Научног скупа, а и за доношење оцена и закључака о доприносу и резултатима одржаног Скупа – биће од користи да се у овом Поговору наведу бар основни одељци *Тематског оквира*:

1. тематски блок:

СРБИ У УГАРСКОЈ ОД КРЛОВАЧКОГ МИРА ДО ДЕФИНИТИВНОГ УКИДАЊА ПОТИСКЕ И ПОМОРИШКЕ ВОЈНЕ ГРАНИЦЕ, 1699 – 1751.

АУСТРИЈА И РУСИЈА И ЊИХОВИ ОДНОСИ У ПИТАЊУ СЕОБЕ СРБА У РУСКО ЦАРСТВО 1750-ИХ ГОДИНА.

СЕОБЕ СРБА У РУСКО ЦАРСТВО И ДЕМОГРАФСKE ПРОМЕНЕ.

2. тематски блок:

СЕОБЕ СРБА У РУСКО ЦАРСТВО ПОЧЕТКОМ 18. ВЕКА.

ОСНИВАЊЕ И СТАТУС НОВЕ СРБИЈЕ И СЛАВЕНОСРБИЈЕ, 1752 – 1764. ГОДИНЕ.

НОВА СРБИЈА, 1752 – 1764.

СЛАВЕНОСРБИЈА, 1753 – 1764.

НОВОСРПСКИ КОРПУС, 1757 – ? .

„СТАРИ“ СРПСКИ ХУСАРСКИ ПУК У РАЗДОБЉУ 1752 – 1780(?).

СРБИ – ГЕНЕРАЛИ, ШТАБ-, ОБЕР- И УНТЕР-ОФИЦИРИ И ВОЈНИЦИ У РУСКОЈ ВОЈСЦИ У 18. ВЕКУ.

РЕФОРМЕ КАТАРИНЕ ВЕЛИКЕ И УКИДАЊЕ АУТОНОМНОГ СТАТУСА НОВЕ СРБИЈЕ И СЛАВЕНОСРБИЈЕ 1764. ГОДИНЕ.

3. тематски блок:

ДРЖАВНИ, ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ, ЕКОНОМСКИ, СОЦИЈАЛНИ, ВЕРСКИ, ЈЕЗИЧКИ И ДРУГИ ФАКТОРИ АСИМИЛАЦИЈЕ СРБА У УКРАЈИНСКОЈ И РУСКОЈ СРЕДИНИ.

ТРАГОВИ И БЕЛЕЗИ ЖИВОТА СРБА НА УКРАЈИНСКОЈ ЗЕМЉИ.

Упоређивањем тема детаљно наведених у *Тематском оквиру* са темама радова који су изложени на Научном скупу, може се запазити да о појединим, па и значајнијим темама није било научних радова (на пример: о односу СПЦ према Сеоби, о демографским приликама у Бачкој после Сеобе, затим, о „старом“ Српском хусарском пуку после 1731. године, о пуковима-наследницима српских хусарских пукова после 1764. године, етнографским карактеристикама подручја у којима су се Срби у Украјини населили). Осим тога, поједини научни радови су били у већој мери усмерени на излагање конкретних појединости оновремених збивања, док су поједини стремили доношењу општијих закључака и оцена о оновременим процесима и догађањима.

Међутим, и поред уочених недостатака и неуједначености, с потпуним уверењем могу да оценим да су изложени радови на Научном скупу обухватили, у хронолошком погледу, готово цео 18. век – од оснивања Потиске и Поморишке војне границе 1702. године, до радова који обрађују судбину потомака одсељених Срба готово до краја 18. века, па чак и радова о сачуваним траговима тих Срба до данашњих дана.

У садржајном погледу радовима је обрађен широки спектар тема којима се шири спознаја узрока сеоба Срба из ових крајева у Руско царство, тока и размера

сеоба, насељавања и живота Срба у основаним или насељеним местима на подручју данашње Украјине, улоге Срба и српских граничарских пукова, околности и фактора њихове релативно брзе асимилације у украјинској и руској средини, сачуваности белега и трагова живљења Срба на украјинској земљи, као и о још и данас очуваној свести о српским коренима. Неколико радова садржи и драгоцене информације о архивским фондовима и збиркама докумената у украјинским и руским архивима, музејима и библиотекама који нису довољно коришћени у досадашњим истраживањима.

Готово у свим радовима видљива је тежња аутора да се новим истраживачким радом, односно новим чињеницама и подацима, свестраније осветле и објасне поједина збивања и стања у вези са Сеобом. Ово запажање нарочито се односи на релативно младе учеснике Научног скупа из Украјине, а што истовремено показује да се, последњих година, у тој земљи знатно појачало научно интересовање за тему насељавања јужних области Украјине у 18. веку.

Све то указује на могућност па и потребу, да се кроз неколико година организује, и то баш у Украјини, међународни научни скуп о насељавању Срба, Бугара, Молдаваца, Македонаца и припадника других народа на простор јужне Украјине у 18. веку.

Имајући у виду све поднете реферате као једну научну и стручну целину, може се закључити да ће та целина, после многих деценија стагнације у домаћим научним истраживањима Сеобе Срба у Руско царство половином 18. века, бити значајан допринос савременој историографији српског народа, али и оних народа у чијој историји имају своје место и Срби који су се тада одселили.

Издавањем Зборника радова са Међународног научног скупа *Сеоба Срба у Руско царство половином 18. века* неће се задовољити само текуће потребе историографије, него ће се и подстаћи и помоћи даља истраживања и тумачења историјских, културних и других рефлексија Сеобе као крупног и парадигматичког догађаја у прошлости српског народа.

Славко Гавриловић